

Industriële cultuurkathedraal als bibliotheek

De architectuur van de LocHal in Tilburg

Vanaf het hernieuwde station Tilburg kijken voorbijgangers vanaf januari 2019 direct de nieuwe openbare bibliotheek in. De herontworpen en zojuist geopende LocHal is het kloppend hart geworden van de spoorzone. De locomotiefwerkplaats van Nedtrain is getransformeerd tot een publieke stadshal met een indrukwekkende vitrine naar het spoor, stoere stalen constructies en een openbare evenementenruimte voor de stad. Door het behoud van de elegante industriële hal, de toevoeging van robuuste nieuwe architectuur, en de grootschalige textiele doeken, vormt het geheel een sterk decor voor het nieuwe concept van Bibliotheek Midden Brabant: een plek waar niet alleen kennis wordt geconsumeerd maar ook geproduceerd, met onder andere kunstorganisatie Kunstloc, Brabant C en de vergader- en co-working-locatie van Seats2Meet. Het ontwerp van het gebouw is tot stand gekomen in een eigenzinnig team van Civic Architects, Braaksma & Roos Architectenbureau en Inside Outside/Petra Blaisse. De inrichting van de bibliotheek, de 'laboratoria', het stadscafé en de kantoren werd verzorgd door Mecanoo. Arup heeft advies gegeven op onder andere het gebied van duurzaamheid, hergebruik en de akoestiek.

Publieke stadshal

Het opvallendste in het oog springende kenmerk van de nieuwe LocHal is de ruimtelijkheid. De maat van de hallen - 90 x 60 meter, 15 meter hoog - maakt deze stadshal uitnodigend en imposant. De bibliotheek is dan ook met nadruk ontworpen als royaal openbaar toegankelijk gebouw. De entreezone doet denken aan een overdekt stadsplein, waar grote publieke leestafels (c.q. podia) staan en tentoonstellingen zijn te zien. Ook is er een koffiekiosk te vinden. Aan dit binnenplein bevinden zich brede trappen, die ook als openbare tribune worden gebruikt voor evenementen met meer dan 1.000 personen. De trappen brengen de bezoekers door het gehele gebouw naar boven, naar het licht, dat royaal binnenvalt door de glazen gevels bovenin. Op de tweede verdieping vormen de vloeren en trappen een rondgang langs de historische glazen gevels en kan je verdwalen tussen boekenkasten om de rustigere lees- en werkplekken te ontdekken. Nog een verdieping hoger ligt het stadsbalkon, waar de bezoeker uitkijkt over de stad.

Bibliotheek in de 21^e eeuw

De LocHal geeft opnieuw betekenis aan de functie van een bibliotheek in het digitale tijdperk. Het faciliteert de lezende 'boekenconsument', maar biedt ook nadrukkelijk ruimte aan de creatie van kennis. Hierbij is curatorschap even belangrijk als de boeken: Interactie met menselijke experts is een actievere en rijkere vorm van kennisvergaring. De architectuur maakt deze nieuwe rol van de bibliotheek mogelijk. Naast verschillende evenementen- en lezingenruimtes zijn er ook laboratoria waar je wordt uitgedaagd nieuwe kennis op te doen en nieuwe technieken te leren kennen. Door het hele gebouw zijn deze bijzonder vormgegeven labs te vinden: een FoodLab, WoordLab, DigiLab, GameLab, FutureLab en TijdLab. Tevens is er de volledig uit glas opgebouwde concertzaal uit de Beurs van Berlage in Amsterdam. De aanwezigheid van de bibliotheek, de kunstinstituten Seats2Meeten de journalistieke faculteiten in het naburig in aanbouw zijnde Mindlabs, zorgen voor een diverse groep kennishouders om dit bibliotheekconcept te laten slagen. De aard van het gebouw zorgt er bovendien voor dat collectie en gebruik met de tijd zonder probleem kunnen worden aangepast.

Robuust decor

De atmosfeer in het gebouw past bij die van een productief kennisgebouw. Zowel de constructie en bewaarde, onaangetaste, artefacten van het oude gebouw als de nieuwe toevoegingen zijn opgebouwd uit basale materialen, zwart staal, beton, glas en hout, toegepast in grote vlakken. De textiele schermen voegen schaal- en kleuraccenten toe. De constructie vormt de architectuur, en de details passen zich aan aan de schaal van het gebouw. Vloeren, kolommen en trappen laten van dichtbij allen hun karakteristieke texturen zien, vooral als het daglicht, met de verfijnde schaduwpatronen door de kozijnen en met de belijning van de halftransparante textielen deze tot leven doen komen. 's Avonds keert het gebouw zich binnenstebuiten en wordt het interieur zelf de lichtbron: een uitnodigend baken in de stad. Binnen krijgt het gebouw 's avonds het karakter van een stadstheater door het warme licht dat op alle vlakken valt. De imperfectie van de bestaande materialen en hun bewerking dragen sterk bij aan de authentieke sfeer van de LocHal. De architectuur vormt een monumentaal industrieel decor voor alle activiteiten. De inrichting vormt een extra laag van beduidend kleinere proportie die zich speels en veranderlijk door het gebouw beweegt.

Flexibele textiele schermen

Om temidden van al deze openheid passende beschutting te vinden voor evenementen of voor de momenten dat de activiteiten meer privacy behoeven, is door Inside Outside een zestal grote textiele doeken ontwikkeld die tot het dak reiken om de schaal van het gebouw te accentueren; om ruimtes definiëren en de akoestiek te verbeteren. In totaal bevindt zich in de LocHal 4125 m² aan doek. Door een geprogrammeerd, gemotoriseerd systeem kunnen de doeken verschillende posities aannemen; bijvoorbeeld om het Seats2Meet vergaderplein ruimtelijk af te scheiden van de hoger liggende bibliotheekverdieping of om van één van de trappen een semi-afgesloten mini-auditorium te maken. De grootste doeken, 15 meter hoog bij 50 meter lang kunnen de koffiekiosk omsluiten of juist een achtergrond hiervoor vormen. Wanneer zij voor de ramen op het Zuiden worden geschoven verzachten ze het licht dat door de hoge glazen gevels het entreeplein binnenstroomt.

Verweven architectuur

De nieuwe architectuur is een eigentijdse herinterpretatie van het oorspronkelijke laat-industriële gebouw uit 1932, en bouwt voort op de logica ervan. De indrukwekkende ruimtelijke beleving wordt versterkt met nieuw gecreëerde zichtlijnen in het diagonale getrapte binnenlandschap. Kolommen, vloeren, balustrades en doeken zijn de grote gebaren in de verschillende assen van het ruimtelijk stelsel; recht omhoog, naar achteren en opzij. Zoals de industriële fabricageprocessen in het oorspronkelijke gebouw. De oude geklonken samengestelde kolommen hebben abstractere tegenhangers gekregen. Deze twee nieuwe constructieve fungeren tevens als coulissen om de zo ontstane zijbeuken beschutting te geven.

Afwisseling van inrichtingsferen

Het inrichtingsontwerp is gevarieerd met een afwisseling van sferen voor ontmoeting, samenwerking, of juist geconcentreerd werken. Karakteristieke historische elementen zijn gecombineerd met eikenhout, staal en een kleuren pallet van rood/oranje. De koffiekiosk bestaat uit keramiektegels in rood, bruin en goud. Drie gigantische treintafels staan op de oude spoorrails en kunnen het verlengstuk worden van de bar maar tegen elkaar aan vormen ze een podium of catwalk met de trappen als tribune. De industriële kolommen krijgen een nieuw leven als lees- en studeerplekken door de eraan gekoppelde houten tafels en de verlichting. Boeken staan in kasten en uitnodigend uitgesteld in lage verrijdbare kasten als in een boekenwinkel. Voor de kinderbibliotheek vormt het vlakbij Tilburg gelegen sprookjespark de Efteling een inspiratiebron. Je kan door reusachtige sprookjesboeken en boekenkasten als kleurpotloden en linialen heen lopen.

Adaptieve techniek

De technische concepten voor de LocHal zijn gebaseerd op een getrapte aanpak: waar mogelijk zijn de bestaande mogelijkheden van de hal ingezet, slechts waar nodig wordt iets toegevoegd. Dit komt tot uiting in een constructie die gebruik maakt van de draagkracht van de bestaande spanten en vloeren, die ooit zijn ontworpen om zware locomotieven te dragen. In het installatie- en bouwfysisch concept is dezelfde ingetogenheid nagestreefd: de mate waarin het klimaat kan worden gereguleerd is afhankelijk van de functie van de ruimte, volgens het principe 'heating the people, not the space'. Door een uitgekiend concept met vijf verschillende klimaatzones blijven de benodigde aanpassingen tot een minimum beperkt. Hiermee is mogelijk gemaakt dat het enorme volume van de LocHal geschikt werd gemaakt voor transformatie.

Ontwerpteam van experts

De vele verschillende ontwerpaspecten zijn sterk verweven. Veel partijen werkten aan het ontwerp en brachten specifieke expertises samen in één kloppend ontwerp. Voor de architectenselectie van het gebouw vormden drie ontwerp bureaus een winnende combinatie: Civic Architects, Braaksma & Roos Architectenbureau en Inside-Outside/Petra Blaisse, respectievelijk kennis inbrengend over publieke architectuur van de bibliotheek, erfgoedtransformatie, interieur- en beplantingsconcepten en textiele interventies. De teams werden bijgestaan door ingenieursbureau ARUP. De inrichting van de bibliotheek, het stadscfé, de laboratoria en de kantoren werd ontworpen door Mecanoo. Inside Outside verzorgde met het Tilburgse Textiellab de uitwerking en uitvoering van de zes textiele wanden. Studenten van de Masteropleiding Architectuur van Fontys verzorgden de interieurs van Seats2Meet. Tijdens de uitvoering werd aannemer Binx bijgestaan door VDNDP als uitwerkend architectenbureau.

FACTS & FIGURES

Opdrachtgever	: Gemeente Tilburg
Omvang	: 11.200 m2
Programma	: Bibliotheek midden-Brabant, Seats2Meet, BKKC, Kunstbalie, Horeca, Evenementenhal
Architect	: Civic Architects
Transformatie en restauratie	: Braaksma & Roos Architectenbureau
Interieur- en beplantingsconcept & textiel	: Inside Outside / Petra Blaisse
Groen ontwerp en uitvoering	: Donkergroen
Inrichting bibliotheek en office	: Mecanoo architecten
Adviseurs gemeente	
Bouwmanagement	: Stevens van Dijck Bouwmanagers & Adviseurs
Adviseur technieken	: Arup (constructief ontwerp, installatieontwerp, bouwfysica, duurzaamheid, lichtontwerp, brandveiligheidsadvies en akoestisch ontwerp.)
Aannemer Engineer & Build	: Binx Smartility
Adviseurs Binx Smartility	: VDNDP bouwingenieurs (uitwerkend architect) : F. Wiggers ingenieursbureau (uitwerkend constructeur) : ABT Wassenaar (bouwfysica, akoestiek, brand) : SOM= (gebouwexploitatie) : Linneman bouw en advies (BREEAM certificering)
Glazen zaal	: Zaanen Spanjers Architecten : Octatube

Doeken

Ontwerp, werktekeningen, productie en installatie begeleiding	: INSIDE OUTSIDE/PETRA BLAISSE (NL)
Weven	: TEXTIEL MUSEUM TILBURG (NL)
Confectie canvas delen; installatie doeken	: SEILEMAAKER (NL)
Assistentie confectie canvas delen	: GERRIETS France (FR)
Confectie monofilament delen; installatie doeken	: THEATEX BV (NL)
Productie railsen en motoren	: GERRIETS GmbH (DEU)
Installatie en programmering rails en motoren; installatie doeken	: LEVTEC (NL)

Beeldrechten foto's: Stijn Bollaert

Beeldrechten tekeningen en illustraties: Civic Architects

Meer info: Gert Kwekkeboom (gert@civicarchitects.eu / +31 (0) 630343224)

OVER HET TEAM

Civic Architects

Civic is een architectenbureau voor publieke gebouwen. We ontwerpen bibliotheken, bruggen, culturele gebouwen, stadhuizen, pleinen, onderwijs- en woongebouwen, sculpturen en stations. Wij geloven dat architectuur een publieke aangelegenheid is. Gebouwen zijn namelijk altijd onderdeel van de omgeving waarin mensen wonen, werken en elkaar ontmoeten. We anticiperen daarom met onze ontwerpen ook op de sociale, culturele, economische en ecologische randvoorwaarden. Civic bestaat uit 10 architecten en wordt geleid door vier partners. We benaderen het ontwerp vanuit verschillende schaalniveaus en werken voor iedere opgave met de beste specialisten. Dit resulteert in genereuze architectuur die generaties overleeft.

Braaksma & Roos Architectenbureau

Braaksma & Roos Architectenbureau is een vooraanstaand expert in het herbestemmen van unieke erfgoedgebouwen en -locaties. Al 35 jaar is het architectenbureau toegewijd aan complexe transformaties en renovatieprojecten in combinatie met eigentijds ontwerp. Vanuit een diepgaand begrip van de unieke eigenschappen en waarden van een gebouw, zoekt het team naar verrassende en creatieve oplossingen. Zo creëert het bureau de optimale balans tussen het bestaande en de vraag naar een betekenisvol en duurzaam nieuw gebruik.

Inside Outside – Petra Blaisse

Inside Outside/Petra Blaisse is een multidisciplinair bureau, opgericht door Petra Blaisse in 1991, dat gespecialiseerd is in landschaps- en interieur architectuur en tentoonstellingsontwerp. Sinds 1987 heeft Blaisse zich ook gespecialiseerd in het ontwerpen van architectuurexposities en grootschalige gordijnen – ‘doeken’ – voor publieke en culturele gebouwen, kunst installaties en, sporadisch, voor privé huizen. Inside Outside is wereldwijd actief en richt zich naast hun ontwerp werk ook op het lesgeven in de vorm van lezingen en workshops aan studenten in binnen- en buitenland. Sinds 2016 zijn twee partners toegetreden: Jana Crepon, landschapsarchitect; en Aura Luz Melis, architect.

ARUP

Arup is een onafhankelijk advies- en ingenieursbureau opgericht met het idee dat de gebouwde omgeving het leven van mensen kan veranderen en verbeteren. Dat is ons streven, iedere dag en overal. Wij adviseren onze opdrachtgevers bij het oplossen van hun grootste uitdagingen door onze wereldwijde kennis en creativiteit in te zetten. Op die manier kunnen wij samen het onmogelijke, mogelijk te maken. Niet voor niets is onze missie: “We shape a better world”. Door samen te werken met onze specialisten over de hele wereld kunnen we wereldwijde kennis aan lokale projecten toevoegen en adviseren bij internationale iconische projecten. Denk hierbij aan gebouw- en infrastructuurontwerp, installatietechniek, licht en geluid ontwerp en constructief ontwerp.

Mecanoo

Mecanoo architecten, onder leiding van Francine Houben, is een internationaal opererend bureau met een multidisciplinaire staf van architecten, interieurontwerpers, stedenbouwkundigen en landschapsontwerpers. Bibliotheken en innovatieve leeromgevingen maken een belangrijk onderdeel uit van het brede oeuvre van Mecanoo, zoals de Bibliotheek van de TU Delft (1997) en de Library of Birmingham (2013). Deze expertise is ook ingezet in de LocHal. In 2020 worden drie bibliotheken geopend: de Martin Luther King Jr. Memorial Library in Washington, de New York Public Library en de Tainan Public Library in Taiwan.